

Hedemora kommun
kommun@hedemora.se

2023-12-08
Dnr 2022:8801

Beslut

efter kvalitetsgranskning av lärares arbete för
att tidigt motverka könsbundna utbildnings-
och yrkesval vid Stureskolan i Hedemora
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Stureskolan avseende verksamhetens kvalitet vad gäller lärares arbete för att tidigt motverka könsbundna utbildnings- och yrkesval. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att undersöka hur skolor genom undervisning och studie- och yrkesvägledning arbetar i årskurs 4-6 för att vidga elevernas perspektiv på framtida utbildnings- och yrkesval utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I granskningen bedöms följande frågeställning:

- I vilken utsträckning arbetar lärare i undervisningen med att motverka begränsande könsstereotypa föreställningar om ämnen, intressen och framtida utbildnings- och yrkesval?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området vilket beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. På det granskade området bedöms om skolan/verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Stureskolan i följande utsträckning:

Lärare arbetar i *låg utsträckning* med att i undervisningen motverka begränsande könsstereotypa föreställningar om ämnen, intressen och framtida utbildnings- och yrkesval.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att låta undervisningen genomsyras av ett normmedvetet förhållningssätt.

- Lärarna behöver medvetet och kontinuerligt anlägga ett jämställdhetsperspektiv på undervisningens innehåll i olika ämnen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2024-06-08 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8801) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömning inom området.

Lärares arbete för att motverka könsstereotyper föreställningar

Inom detta område granskas hur lärare arbetar för att skapa en jämställd undervisning, hur lärare arbetar för att undervisa om jämställdhet och hur lärare arbetar med studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer följande: Lärarna arbetar i *låg utsträckning* med att i undervisningen motverka begränsande könsstereotyper föreställningar om ämnen, intressen och framtida utbildnings- och yrkesval.

Skolinspektionen sammanfattande motivering till bedömningen är följande: Granskningen visar att lärarna inte arbetar på ett normmedvetet sätt för att motverka de könsmonster som finns bland eleverna, även om enskilda lärare reflekterar över de normer som genomsyrar undervisningen. Vidare visar granskningen att det bara är ett fåtal lärare som återkommande undervisar om jämställdhet. Även om det förekommer att några lärare fångar upp frågor som ger elever möjlighet att samtala och reflektera kring begränsande könsstereotyper uttryck och föreställningar, sker inte detta i alla klasser och årskurser. Endast några lärare arbetar aktivt för att uppmuntra eleverna på ett sätt som utmanar de könsmonster som finns på skolan. Slutligen visar granskningen att det endast är vissa lärare som har integrerat studie- och yrkesvägledningsfrågor i undervisningen och synliggör hur kön kan påverka elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna saknar tillgång till studie- och yrkesvägledares kompetens och inte alla lärare använder sig av andra kanaler för att hålla sig uppdaterade på området.

Lärares arbete för att skapa en jämställd undervisning

Granskningen visar att lärarna inte arbetar på ett normmedvetet sätt för att motverka de könsmonster som finns bland eleverna, även om enskilda lärare reflekterar över de normer som genomsyrar undervisningen. Av intervjuer med lärare, elever och rektor liksom av elevsvaren på Skolinspektionens enkät för vårterminen 2023 framgår att det finns stora skillnader mellan hur gruppen pojkar och gruppen flickor har det på skolan och hur de upplever den. Elever beskriver bland annat att flickor och pojkar har svårt att samarbeta och att sitta bredvid varandra. Både flickor och pojkar ger exempel på när de har fått negativa kommentarer från elever av motsatt kön som anspelat på det egna könet. I Skolinspektionens skolenkät från vårterminen 2023 svarar flickorna ännu lägre än pojkar på frågor om studiero, men även på frågor om stimulans, stöd, kritiskt

tänkande, bemötande från lärare, inflytande och trygghet. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att de övergripande könsskillnaderna som Skolenkäten identifierar är kända bland skolans personal, men att de hittills inte har resulterat i några gemensamma strategier. Visserligen berättar rektorn att skolans förstelärare har fått i uppdrag att leda ett arbete kring värdegrund avsett att förbättra studiero och trygghet. Av intervjuer med lärare framgår dock att detta arbete inte på ett uttalat och tydligt sätt omfattar ett jämställdhetsperspektiv. Några lärare ger vid intervjun goda exempel på hur de arbetar i de egna klassrummen för att komma till rätta med de könsmönster de har noterat på skolan. Samtidigt framgår det av intervju med lärare och rektorn att inte alla lärare är normmedvetna, och lärare säger att de tror att ett gemensamt arbete kring normer och jämställdhet hade varit välbehövligt på skolan. I vissa klasser har lärarna, enligt egen utsago, fått arbeta mycket med att få eleverna att klara av att samarbeta med någon av motsatt kön. En lärare beskriver att hen har hanterat detta genom att prata med eleverna om likabehandling och om att läroplanen säger att elever ska lära sig att arbeta tillsammans, samt genom att inte kompromissa när det handlar om blandade klassrumsplaceringar. Läraren tycker att dessa åtgärder har lett till viss förbättring. Samtidigt säger lärare också att de har fått påminna kollegor om att inte använda flickor som stötdämpare mellan bråkiga pojkar. När det gäller undervisningsmaterialet omfattar det i de flesta ämnen, enligt lärare, exempel med både flickor och pojkar, möjligen med undantag för matematikböckerna, något som lärare försöker kompensera för genom att använda sig av normbrytande exempel när de visar uträkningar på tavlan.

Granskningen visar vidare att inte alla lärare arbetar medvetet för att motverka att kön definierar elevers intressen och ambitioner. Både elever och lärare säger vid intervjuerna att det finns skillnader mellan pojkar och flickor i undervisningen. Till exempel säger både lärare och elever att pojkar tenderar att ta för sig mer, medan flickor ofta är mer ambitiösa men har en mer ödmjuk inställning till sin egen förmåga. Av lärarintervjun framgår att det främst är de lärare som är nya på skolan som arbetar med dessa skillnader utifrån ett normmedvetet förhållningssätt. Dessa lärare säger bland annat att det är viktigt att kunna utmana sig själv för att fungera som en förebild för eleverna och att visa med sitt sätt att vara att det inte är könet som definierar en persons intressen och ambitioner. I elevintervjuer framkommer att elever upplever problemen med studiero som fortsatt stora och att de hänger samman med de könsmönster som finns på skolan. Bland annat säger flickor att pojkar springer runt i klassrummet, bråkar, kastar sudd och medvetet provocerar läraren, medan pojkar berättar att flickor inte brukar vilja arbeta tillsammans med dem. Pojkar beskriver också att de tycker att lärarna litar mer på att flickor talar sanning och att de bråkar mindre, vilket leder till att pojkar ibland får skulden också när flickor har gjort någonting. Elever upplever också att lärarna säger till pojkar på ett hårdare sätt. Flickor säger vid intervjun att pojkar får mest hjälp på lektionerna, medan pojkar säger att de tycker att det är mer jämt. Vid intervjun reflekterar

lärare kring att det i stökiga situationer, när pojkar tar mycket av lärarens energi, lätt blir så att de nöjer sig med att flickorna sitter tysta vid sina bänkar och att en förändrad dynamik i klassrummet krävs för att alla elever ska ges utrymme.

Lärares undervisning om jämställdhet

Granskningen visar att det bara är ett fåtal lärare som återkommande undervisar om jämställdhet. I intervju med lärare och rektorn framkommer att vissa lärare anlägger ett jämställdhetsperspektiv i sin undervisning men att andra lärare finner det utmanande att göra det i sina ämnen. Lärare och elever berättar exempelvis att de har pratat om jämställdhet när de behandlat Vasatiden i historieundervisningen. En lärare beskriver att jämställdhetsperspektivet också kommer in när de pratar om demografi och lyfter hur det kommer sig att föräldrar i vissa delar av världen hellre vill ha barn av det ena könet. Några lärare säger vid intervjun att de försöker välja exempel som utmanar stereotypa könsroller när de har genomgångar på tavlan, pratar med eleverna kring deras framtid eller beskriver övningar och lekar, bland annat genom att välja en bild på en kvinna som hoppar längdhopp eller att beskriva en familj med två pappor. Vid intervjuerna säger eleverna att de har pratat om jämställdhet i samhällskunskap och historia men att de inte minns att de har gjort det i andra ämnen, förutom då sådana frågor kommer upp spontant. Av lärarintervju framgår också att somliga lärare tycker att det är svårt att veta hur de ska göra för att anlägga ett jämställdhetsperspektiv i de ämnen där läromedlen inte på ett tydligt sätt lyfter frågor som berör jämställdhet.

Granskningen visar att det förekommer att några lärare fångar upp frågor som ger elever möjlighet att samtala och reflektera kring begränsande könsstereotypa uttryck och föreställningar, men att detta inte sker i alla klasser och årskurser. Elever berättar om situationer då pojkar sagt nedsättande saker om flickor, som att flickor inte kan springa och är svagare och sämre än pojkar. Vid de tillfällena har läraren, enligt eleverna, förklarat att den typen av kommentarer inte hör hemma i dagens samhälle och att tjejer kan vara bättre eller lika bra som killar också när det gäller fysiska saker. Några elever uppfattar att läraren har pratat med dem en längre stund om jämställdhet vid den här typen av situationer, medan andra säger att läraren bara säger till de som stör. Flera elever är överens om att lärarnas åtgärder inte alltid hjälper, utan att elever fortsätter att tilltala varandra på ett sexistiskt sätt. I en klass har man gemensamt antagit en regel som säger att man inte får uttrycka sig sexistiskt, men elever säger att den inte efterlevs. Av lärarintervjun framgår att det endast är ett fåtal lärare som låter eleverna reflektera kring begränsande normer och föreställningar kring kön. Några exempel presenteras dock: ett är en övning där eleverna fick leva sig in i hur det är att vara en person av ett annat kön, ursprung och ålder och sedan presentera den personen för klassen. Ett annat exempel är att läraren visade eleverna en tampong i ett glas vatten vilket öppnade för ett samtal om bland annat ifall eleverna trodde att det var en man eller en kvinna som uppfann tampongen. Av elevintervjuer

framgår också att eleverna i några klasser har fått göra övningar som låter dem reflektera kring jämställdhet genom att läraren presenterar olika påståenden, till exempel att killar får ha smink, och eleverna får därefter välja vilket påstående de håller med om.

Granskningen visar vidare att det bara är några lärare som arbetar aktivt för att uppmuntra elevernas ansträngningar på ett sätt som går emot de könsmonster som finns på skolan. Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att det finns tydliga könsmonster på skolan. Vid intervjuer säger elever att pojkar inte vill förknippas med färgen rosa och med regnbågsmönster, att flera pojkar inte vill dansa och att en elev blev retad då hen klädde ut sig till något som förknippas med det motsatta könet. Några lärare berättar att de försöker utmana de förutfattade meningar som pojkarnas reaktioner i dessa exempel avspeglar. Hittills har det dock inte gett något tydligt resultat, förutom när det gäller dans, som lärare har fått pojkar att vara med på genom att kalla det för "rörelse". Vissa lärare har också försökt introducera momentet på ett medryckande sätt, samt hänvisat till det centrala innehållet i ämnet idrott och hälsa för att beskriva dans som ett kunskapsområde som eleverna måste träna på. En lärare beskriver också hur hen använder elever som normbrytande förebilder för att motverka de könsmonster som finns på skolan vilka bland annat säger att man som kille inte ska vara ambitiös i sitt skolarbete. I den lärarens klass finns pojkar som andra elever ser upp till och som är ambitiösa men som inte vill visa sig sådana i klassrummet. Då har läraren pratat enskilt med de eleverna och förklarat att de har en möjlighet att påverka hela klimatet i klassen eftersom de, vare sig de vill det eller inte, fungerar som förebilder. Läraren betonar att positiva exempel är viktiga och försöker placera de elever som arbetar bra på strategiska platser i klassrummet, så att andra elever kan se dem. En av de övriga lärarna säger att hen jobbar på samma sätt.

Lärares arbete med studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att vissa lärare har integrerat studie- och yrkesvägledningsfrågor i undervisningen, men att detta inte görs i alla klasser och årskurser. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår visserligen att en lärare på mellanstadiet sedan några år tillbaka har fått i uppdrag att arbeta med en digital plattform för studie- och yrkesvägledning, men att det saknas en struktur för hur den läraren ska kunna ta arbetet vidare bland sina kollegor. Av inskickad dokumentation och intervjuer med rektorn, studie- och yrkesvägledaren samt med lärare framgår att huvudmannen nyligen har uppdaterat en kommunövergripande plan för det breda studie- och yrkesvägledningssuppdraget, men att denna ännu inte har diskuterats av skolans lärare. Det framgår också av intervjuer med lärare och rektorn att det i nuläget saknas ett kontinuerligt arbete kring hur studie- och yrkesvägledningen kan integreras i undervisningen. De lärare som integrerar studie- och yrkesvägledning i sin undervisning har tagit med sig arbetssätt, metoder och exempel från en skola som de arbetade på tidigare. Till exempel har de lärarna låtit elever skriva ett brev

till sig själva om framtidsdrömmar kring bland annat studier och yrken. Några lärare har även pratat med eleverna om att det är viktigt att ha en "plan b" för det man vill bli, om det man drömmer om nu, till exempel att bli fotbollsproffs eller influerare, inte blir av. Lärare synliggör också framtida möjligheter kring studier och yrken för att motivera eleverna i skolarbetet, exempelvis genom att bemöta elevernas ifrågasättande av ämnet på en stökig engelsklektion med att prata om olika tänkbara framtida situationer då elever kan ha glädje av engelska. Lärare säger att de även försöker dra nytta av att flera elever har en bakgrund i andra länder där förutsättningarna skiljer sig från de svenska för att vidga elevernas perspektiv kring bland annat att inte alla barn får möjlighet att gå i skolan. Vidare berättar eleverna att de har haft besök av brandmän och tandläkare på skolan, men att det vid de tillfällena handlade mer om att släcka bränder och om tandvård än om yrket som sådant. Eleverna har också fått besöka skolköket och hjälpa till med att laga maten.

Granskningen visar att det bara är lärare i vissa klasser och årskurser som synliggör hur kön kan påverka framtida utbildnings- och yrkesval samt utmanar och problematiserar könsstereotypa föreställningar. Av intervjuer med lärare och elever framgår att få lärare har pratat med eleverna om kön och yrken. En lärare berättar att hen har utgått från statistik om löneskillnader mellan könen, vilket har väckt elevernas förvåning och lett till intressanta diskussioner. Någon lärare har också pratat med eleverna om vad de vill bli i framtiden och diskuterat hur det kan komma sig att det är så många killar som vill bli fotbollsproffs och tjejer som vill bli ryttare, medan det inte är lika könsuppdelat kring exempelvis intresset för matlagning. I någon klass har eleverna pratat med läraren om att det finns vissa jobb som anses typiskt manliga eller kvinnliga. Eleverna minns att läraren vid de tillfällena har förklarat att man kan ha alla yrken, oavsett kön, men inte att läraren också har pratat om varför det ändå är så att vissa yrken förknippas med bara ett kön.

Slutligen framgår det av granskningen att lärarna på skolan inte har tillgång till studie- och yrkesvägledares kompetens och att inte alla lärare har strategier för att hålla sig uppdaterade på området. I intervjuer med rektorn, lärare och studie- och yrkesvägledaren framkommer att samtliga tycker att det vore önskvärt om skolans lärare hade kontakt med den kommungemensamma studie- och yrkesvägledaren, men att någon sådan kontakt inte finns i dagsläget. Emellertid ska studie- och yrkesvägledaren besöka eleverna i årskurs 5 under kommande termin, även om formerna för detta besök ännu inte har planerats. Även om det framkommer i intervjuer med lärare och rektorn och inskickad dokumentation att lärare kan använda sig av den digitala plattformen för att se till att den studie- och yrkesvägledning som de integrerar i undervisningen är aktuell och uppdaterad, framgår det av lärarintervjun att inte alla lärare använder sig av detta material.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom alla ovan beskrivna områden, men att ett första steg är att utveckla följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att låta undervisningen genomsyras av ett normmedvetet förhållningssätt.

Granskningen visar att det på Stureskolan finns tydliga könsmonster bland eleverna som bland annat påverkar hur eleverna har det och blir bemötta i klassrummet. Det finns visserligen enskilda lärare som arbetar aktivt för att motverka dessa könsmonster, men överlag saknas på skolan ett medvetet arbete på detta område, varför undervisningen riskerar att reproducera antaganden om elevernas intressen och ambitioner utifrån en tvåkönsnorm.

Av läroplanens inledande del, Skolans värdegrund och uppdrag, framgår bland annat att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹

I läroplanens avsnitt om normer och värden anges vidare att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska bidra till att skolan präglas av jämställdhet och att elever interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Det framgår också att alla som arbetar i skolan ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet. Lärare ska specifikt synliggöra och diskutera med elever hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Läraren ska också planera och genomföra undervisningen så att elever möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att, under ledning av rektorn, utveckla arbetet med att låta undervisningen genomsyras av ett normmedvetet

¹ Lgr 22, 1. Skolans värdegrund och uppdrag.

² Lgr 22, avsnitt 2.1, Normer och värden.

förhållningssätt. Arbetet med att utveckla ett normmedvetet förhållningssätt behöver ta avstamp dels i att lärare reflekterar över vilka normer de själva förmedlar och vilka skilda förväntningar de kan ha på eleverna utifrån kön, dels i att lärarna kartlägger de könsmonster och normer kring kön som tar sig uttryck bland eleverna. Utifrån en sådan grund kan lärarna sedan utveckla arbets- och förhållningssätt som motverkar att könsstereotypa föreställningar reproduceras i undervisningen och begränsar elevernas framtida utbildnings- och yrkesval. I detta arbete kan lärarna med fördel dra nytta av de kunskaper kring normer och kön som finns hos enskilda lärare på skolan. Konkret kan lärarna utveckla ett normmedvetet förhållningssätt exempelvis genom att utarbeta medvetna strategier kring val av arbetssätt och examinationsformer, val av undervisningsmaterial, utformning av undervisningsexempel, organisation av grupparbeten eller placering av elever i klassrummet på ett sätt som aktivt motverkar könsmonster. Avgörande för ett gott arbete är att lärarna inte bara uppmärksammar könsmonster i undervisningen, utan också tar reda på vad sådana monster beror på. Att ha ett normmedvetet förhållningssätt i undervisningen innebär också att lärarna försöker utmana och problematisera de bakomliggande föreställningar och normer som identifieras.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsområde även behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver medvetet och kontinuerligt anlägga ett jämställdhetsperspektiv på undervisningens innehåll i olika ämnen.

Granskningen visar att lärarna inte planerar sin undervisning så att jämställdhetsperspektivet inkluderas på ett medvetet och kontinuerligt sätt i de olika ämnena. Även om vissa lärare ger eleverna möjlighet att samtala om och reflektera kring könsstereotypa föreställningar och hur dessa kan fungera begränsande, förekommer inte detta i alla klasser och årskurser. Därför finns det en risk att inte alla elever får ta del av en undervisning som fungerar som en motvikt mot könsstereotypa föreställningar och som utmanar och vidgar elevernas perspektiv på framtida studier och yrken.

I den inledande delen av läroplanen för grundskolan, Skolans värdegrund och uppdrag, framgår bland annat följande: Skolan ska organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet. Det framgår också att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av

könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³

I läroplanen, avsnittet om Normer och värden, anges att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska bidra till att skolan präglas av jämställdhet och att elever interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Det framgår också att alla som arbetar i skolan ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet. Vidare ska lärare specifikt synliggöra och diskutera med elever hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Läraren ska också planera och genomföra undervisningen så att elever möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.⁴

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att, under ledning av rektorn, identifiera möjligheter att löpande undervisa om jämställdhetsfrågor inom ramen för det centrala innehållet i respektive ämne. Därigenom skapas en god grund för att ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar undervisningen på ett medvetet och tydligt sätt i flera ämnen. Ett sådant arbete stärker också lärarnas förmåga att fånga upp de tillfällen som spontant uppkommer i undervisningen, vilket är avgörande för att lärarna ska kunna erbjuda eleverna möjligheter att samtala om och reflektera över begränsande könsstereotypa föreställningar som kan påverka deras framtid. Ett arbete kring jämställdhet i undervisningen omfattar också att stärka elevernas upplevelse av den egna förmågan inom områden som typiskt ansetts tillhöra det andra könets intressen och ämnespreferenser. På Stureskolan finns i dagsläget lärare som arbetar med jämställdhet på ett aktivt och medvetet sätt, varför rektorn bör erbjuda konkreta förutsättningar för att lärarna ska kunna samarbeta och dra nytta av varandras kunskaper så att de kan komma alla elever till gagn.

³ Lgr 22, 1. Skolans värdegrund och uppdrag.

⁴ Lgr 22, avsnitt 2.1, Normer och värden.

På Skolinspektionens vägnar

X Maria Lundström

Maria Lundström
Beslutsfattare
Signerat av: Maria Lundström

X Ulrika Kolben Waaranperä

Ulrika Kolben Waaranperä
Föredragande
Signerat av: Ulrika Kolben Waaranperä

I handläggningen av ärendet har även utredarna Therese Jakobsson och Anna Johansson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Stureskolan är en kommunal F-6-skola med 132 elever i årskurs 4-6. Skolan leds av en rektor. I Hedemora kommun finns en studie- och yrkesvägledare för årskurs F-9, som är placerad på en närliggande 7-9-skola, men som i nuläget inte har någon del av sitt uppdrag riktat mot Stureskolan.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med skolans studie- och yrkesvägledare eller den som fullgör motsvarande uppgifter
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier, dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Följande kriterier granskas:

- Undervisningens form - hur lärarna utformar och genomför undervisningen utifrån ett jämställt och normmedvetet förhållningssätt.
- Undervisningens innehåll – hur lärarna undervisar om jämställdhet.
- Lärares arbete med studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Lärares arbete för att tidigt motverka könsbundna utbildnings- och yrkesval \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/om-skolinspektionen/om-utredningarna/tematiska-granskningar)

Bilaga 3: Författningsstöd

Av **1 kap. 5 § skollagen** framgår att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

I den inledande delen av läroplanen för grundskolan (**Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag**) framgår bland annat följande. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet. Det framgår också att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

I grundskolans läroplan (**Lgr 22, 2.1 Normer och värden**) anges att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska bidra till att skolan präglas av jämställdhet och att elever interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Det framgår också att alla som arbetar i skolan ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet. Vidare ska lärare specifikt synliggöra och diskutera med elever hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Läraren ska också planera och genomföra undervisningen så att elever möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.

Enligt grundskolans läroplan (**Lgr 22, 2.3 Elevers ansvar och inflytande**) ska läraren verka för att elever oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Vidare framgår av grundskolans läroplan (**Lgr 22, 2.6, Skolan och omvärlden**) att alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

Enligt **2 kap. 29 § skollagen** ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av

vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Av förarbetena till skollagen (**Prop. 2009/10:165 s. 278-279**) framgår att den studie- och yrkesvägledningskompetensen inte nödvändigtvis behöver finnas inom den egna skolenheten. Många fristående skolor köper t.ex. in vägledningstjänster. Ett krav på att studie- och yrkesvägledningskompetens ska finnas innebär dock en tydlig markering av huvudmannens ansvar för att eleverna får tillgång till studie- och yrkesvägledning, samtidigt som organisationen även fortsättningsvis är en lokal fråga. I läroplanerna finns både riktlinjer för alla som arbetar i skolan och särskilda riktlinjer för studie- och yrkesvägledare eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter. Enligt förarbetena speglar detta att både lärare, skolledare och särskilt utbildade studie- och yrkesvägledningsfunktionärer har ett gemensamt ansvar, men delvis olika roller, när det gäller information och vägledning till eleverna om framtida studier och arbetsliv.

I grundskolan läroplan (**Lgr 22, 2.6 Skolan och omvärlden**) anges att studie- och yrkesvägledaren, eller den som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning och vara stöd till den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.